

การมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยววิถีแห่งนวัตกรรม

บดินต์ เสาวภาภรณ์^{1*} และ สุพิชฌาย์ เพ็ชรสดี²

^{1,2}คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

PARTICIPATION OF INNOVATIVE TOURISM COMMUNITY

Bundit Saowapaporn^{1*} and Suphitcha Petchsodsai²

^{1,2} Faculty of Social Technology, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

*Corresponding author e-mail: bundit_sa@rmutto.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) 3 พฤศจิกายน 2566

วันที่รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 22 พฤศจิกายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 24 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยววิถีแห่งนวัตกรรมโดยใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) การยกระดับตามแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) พฤติกรรมสู่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว 3) แนวคิดและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม และ 4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว เกิดระบบเศรษฐกิจ กระจายรายได้อย่างเท่าเทียม เกิดการจ้างงานภายในชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ท่าทาง คำพูด หรือสีหน้า อูปนิสัย ความพึงพอใจ โดยมีการติดตามการตัดสินใจภายใต้ปัจจัยส่วนตัว รายได้ ครอบครัว หรือฐานะทางสังคม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมภายในชุมชนยังเป็นสิ่งสำคัญ ได้ศึกษาการระดมความคิด รวมกันตัดสินใจ ใช้ประสบการณ์ที่ตนมี ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม เพื่อความสำเร็จของชุมชนที่ยั่งยืนได้ นวัตกรรมจึงเข้ามาบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือเป็นสิ่งที่พัฒนาจากสิ่งที่มีมาก่อนแล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้นอาจเป็นสินค้าและบริการ เพื่อให้สามารถแข่งขันในปัจจุบันที่มีแข่งขันกันอย่างรุนแรง ดังนั้น เมื่อนำแนวความคิดมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ และสามารถใช้อย่างเป็นรูปธรรมเป็นผลสำเร็จ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยววิถีได้

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน พฤติกรรมนักท่องเที่ยว สร้างการมีส่วนร่วม นวัตกรรม

Abstract

The purpose of this academic article is to investigate the creative methods in which the tourist community participates. Based on relevant research and document synthesis techniques, the following four primary parts consist of 1) Elevating according to community tourism concepts and theories, 2) behavior toward tourist experiences, 3) participation-building concepts and processes, and 4) innovation ideas and theories. The research findings indicated that local tourism. It examines nature, society, and culture. Local customs and ways of life, tourism destinations, financial structures, and equitable income distribution. Employ people from the neighborhood. Additionally, observing the posture, voice, and facial expressions of

tourists as well as their personality qualities. depending on one's level of satisfaction with the decision-making process in the face of negative personal, familial, or social influences. Furthermore, involvement in the community is crucial. have researched collaborative brainstorming make use of your experience to help the community by participating in the process for long-term, sustainable success. For this reason, innovation is quite significant. Considering that it is producing anything entirely new or something evolved from something that was already existing. For products and services to be more contemporary and practical. Therefore, when putting the concept in practice and may be used effectively in a tangible method It is advantageous to examine the involvement of the Nawatwithi tourist community in order to be able to compete in today's highly competitive market.

Keywords: Community Tourism, Tourist Behavior, Participation, Innovation

บทนำ

อุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยคือการท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย มีเอกลักษณ์เฉพาะอันโดดเด่น ที่กระจายอยู่ในชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ถือได้ว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่สมบูรณ์เป็นอย่างมาก ประเด็นที่มีความสำคัญในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) จึงเป็นจุดสำคัญในการเชื่อมต่อกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน และความเสมอภาคในสังคมเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้รายได้สูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้วิเคราะห์ตลาดในประเทศ กองกลยุทธ์การตลาด ไตรมาสที่ 4 (เดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2565) ช่วงวันหยุดยาวหลายช่วง อาทิ วันรัฐธรรมนูญ วันหยุดสิ้นปี รวมทั้งมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทำให้ท่องเที่ยวในไตรมาสสุดท้ายของปีมีการเติบโตเพิ่มขึ้น อีกทั้ง (สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์, 2563) เกิดผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นและการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่น ก่อให้เกิดการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มุมมองการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หากพิจารณาในเชิงลึกทำให้พบสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของการท่องเที่ยวชุมชน คือ ชุมชนไม่สามารถดึง ทรัพยากร ศักยภาพที่ชุมชนมี อัตลักษณ์ หรือวิถีชีวิตของตน ออกมานำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง (สุตถนอม ตันเจริญ, 2561) ด้วยประเด็นที่ได้กล่าวมานี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยววิถีแห่งนวัตกรรม จึงมีวัตถุประสงค์ให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองไปพร้อมกับการสร้างรายได้ที่มั่นคงภายในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน สามารถนำหรือดึงเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มาแปลง ก่อให้เกิดรายได้กระจายภายในชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนพร้อมเป็นเจ้าของที่ดี

การยกระดับตามแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่เชื่อมโยงถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน การกระจายรายได้

สู่ชนบท เกิดการพัฒนาชุมชน พัฒนาตนเอง โดยมีกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดผลดีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นและการเรียนรู้วิถีชีวิตของท้องถิ่น (สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์, 2563) ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงสังคมในท้องถิ่น สถานที่ที่มีความสวยงาม ตลอดจนระบบนิเวศวิทยาภายในชุมชนที่มีความหลากหลายทาง ต่างวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นที่คนในชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และต้องคำนึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และชุมชน โดยยังเหมือนกันกับ (ณิกษ์ กุลิสร, 2561) ทศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้อง ทราบข้อมูลของคนในท้องถิ่น เข้าใจถึงวิถีคนในชุมชน มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติและเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่น รวมทั้งคนในชุมชนเองมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนความร่วมมือที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ (กมลชนก จันทร์เกตุ, 2560) ได้ให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้หมุนเวียนในประเทศอย่างมากมายก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นมากมาย เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวกันมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่องแก่คนท้องถิ่น เช่น การบริการที่พัก การนำเที่ยว การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนอกจากนั้นแล้ว (ธง คำเกิด, 2564) ยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางโดยชุมชนเอง ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอีกด้วย

ตารางที่ 1 สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การยกระดับตามแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

	สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์, (2563)	องค์การการท่องเที่ยว World Tourism Organization, (1993)	ณิกษ์ กุลิสร, (2561)	กมลชนก จันทร์เกตุ (2560)	ธง คำเกิด (2564)	ผลรวมความถี่
1. การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น	✓	✓	✓	✓	✓	5
2. เกิดการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน	✓	✓	✓		✓	4
3. กระจายรายได้อย่างเท่าเทียม	✓		✓			2
4. เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	✓	✓	✓			3
5. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน		✓	✓	✓		3
6. เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	✓		✓	✓		3

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยพบว่า การยกระดับตามแนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม เกิดการจ้างงานภายในชุมชน เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

พฤติกรรมสู่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

ประเทศไทยได้มีการผ่อนคลายมาตรการการเดินทางเข้าประเทศเพื่อเตรียมพร้อมเปิดประเทศอย่างเต็มรูปแบบกับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการเดินทางเข้ามายังประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น ระดับหลักล้านคนในเดือนกรกฎาคม 2565 หลังจากมีการยกเลิกการลงทะเบียน Thailand Pass ประกอบกับการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ททท. ปี 2565 พบว่า

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ระบุ สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยในเดือนกันยายน 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 2,130,596 คน โดยเดินทางมาจากกลุ่มเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ มากที่สุด รองลงมา คือกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มยุโรป ตามมา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ระบุ งานวิเคราะห์ตลาดในประเทศ กองกลยุทธ์การตลาด ไตรมาสที่ 4 (เดือน ตุลาคม - ธันวาคม 2565) ช่วงวันหยุดยาวหลายช่วง อาทิ วันรัฐธรรมนูญ วันหยุดสิ้นปี รวมทั้งมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ ทำให้ท่องเที่ยวในไตรมาสถัดท้ายของปีมีการเติบโตเพิ่มขึ้น

ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี ระบุ คาดรายได้การท่องเที่ยวไทยปี 2566 เพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาท จากปีก่อนพุ่งแตะระดับ 2.25 ล้านล้านบาท จากพฤติกรรมและรูปแบบการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติที่ต่างไปจากเดิม

Experiential and Immersive Travel ระบุ การเดินทางเชิงประสบการณ์ เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

Echtner and Ritchie (2003) กล่าวว่า การที่นักท่องเที่ยวประเมินสถานที่ท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม ภาพลักษณ์ ซึ่งมีผลต่อการเลือกเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ

พฤติกรรมสู่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลแสดงออกมาจากพฤติกรรมของตนเอง เกิดความพึงพอใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มาเป็นกระบวนการและลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ในการตัดสินใจนำไปสู่การเดินทางออกไปท่องเที่ยว ว่าส่งต่อการท่องเที่ยวอย่างไร นอกจากนั้นแล้ว การที่นักท่องเที่ยวนั้นประพุดหรือปฏิบัติ มักจะเป็นการแสดงออกต่าง ๆ อาจจะแสดงออกเป็นคำพูด ท่าทางหรือแม้แต่การกระทำสีหน้า ซึ่งการแสดงออกดังกล่าวอาจจะมาจากอุปนิสัยหรือความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละคนที่จะมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไป การกระทำของนักท่องเที่ยว ที่บุคคลอื่นสังเกตได้ โดยพฤติกรรมภายนอก ผู้อื่นสามารถสังเกตได้ โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายใน เป็นความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ ทั้งนี้จะมีความสัมพันธ์กันโดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก ลักษณะของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่อาจจะจะเป็นปัจจัยทำให้นักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลคน การแสดงออกของการกระทำที่มีความคล้ายคลึงกันหรือบ่อยครั้ง จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของตน โดยมีการกำหนดการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัจจัยส่วนตัว ความพึงพอใจ ความชอบ รายได้ หรือ ประสบการณ์เดินทาง เป็นต้น บุคคลหรือกลุ่มบุคคลตัดสินใจซื้อบริการหรือใช้บริการทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเกิดกระบวนการในการรับรู้ ชอบหรือไม่ชอบ ทศนคติที่

แตกต่างกัน รวมไปถึงปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพล อาทิ ปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว สังคม เป็นต้น ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมทำให้นักท่องเที่ยวแสดงออกแตกต่างกันออกไป

ตารางที่ 2 ตารางสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมสู่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

	กิตติยา โนนธรรมรักษา (2559)	บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2555)	ณัฐชนก เพชรพรม (2554)	ศุภลักษณ์ อังคราภรณ์ (2551)	ลักขณ์ อังคราภรณ์(2551)	ผลรวมความถี่
1. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวแสดงออกมาระหว่างการเดินทาง คำพูด หรือสีหน้า	✓	✓	✓	✓	✓	5
2. เกิดจากความพึงพอใจที่ต้องการออกมาท่องเที่ยว	✓		✓	✓	✓	4
3. มีองค์ประกอบและกระบวนการในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว	✓			✓	✓	3
4. การเลือกแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากอุปนิสัยของตัวนักท่องเที่ยวเอง		✓	✓	✓	✓	4
5. การออกมาท่องเที่ยวมีปัจจัยส่วนตัวรายได้ ครอบครัว หรือฐานะทางสังคมมาเป็นส่วนเกี่ยวข้อง		✓		✓	✓	3

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า พฤติกรรมสู่ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวแสดงออกมาในรูปแบบของการกระทำ พฤติกรรม ท่าทาง คำพูด หรือสีหน้า มีความคล้ายคลึงกับอุปนิสัยของตัวนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยมีกระบวนการในการตัดสินใจภายใต้ปัจจัยส่วนตัว รายได้ ครอบครัว หรือฐานะทางสังคม

แนวคิดและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการดำเนินการสม่ำเสมอตามวิธีการที่เหมาะสม วิธีชีวิตหรือวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในชุมชน ถือว่า เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง การพัฒนาชุมชนเมื่อประชาชนได้รวมกัน เกิดการรวมพลังของสมาชิก ให้สามารถประสานงานในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน (ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง, 2563 อ้างถึง สนธยา พลศรี 2556, น. 214-217) นอกจากนั้นแล้ว (อรทัย พระทัต, 2558) การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจน เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนเองนั้นมีความสำนึกร่วมกัน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้อง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและร่วมกันพัฒนาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ (รัฐพงศ์ บุญญานวัตร, 2552) นโยบายที่ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วม การระดมความคิด วางแผน ดำเนินกิจกรรม รับผิดชอบร่วมกัน ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง และทำคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ยังให้ความหมายคล้ายกันกับ (สุธาวิ กลิ่นอุบล, 2562) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน รวมถึงการใช้

ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทหลักในการพัฒนาเพื่อความสำเร็จของชุมชน นอกจากนี้ (Chambers, Pacay & Thrupp, 1989) ความจำเป็นในการมีส่วนร่วมการที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมใช้ประสบการณ์ ความรู้ คิดค้นปัญหา แล้วนำไปและนำมาแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 3 ตารางสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

	อรรถย พะรัต (2558)	รัฐพงศ์ บุญญาวัตร (2552)	สุธาวี กลิ่นอบล (2562)	Chambers, Pacay and Thrupp (1989)	ธัญญลักษณ์ ใจเที่ยง (2563)	ผลรวมความถี่
1. รวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดการระดมความคิดร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ	✓	✓	✓	✓	✓	5
2. มีขั้นตอนและกระบวนการการมีส่วนร่วมช่วยกันวางแผนอย่างเป็นระบบ	✓	✓		✓		3
3. มีแนวทางในการรับมือกับปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหหรือรับผิดชอบร่วมกัน	✓	✓		✓		3
4. ชุมชนเกิดการพัฒนา เป็นไปตามแผนที่มีความหมายที่กำหนดไว้ชัดเจน		✓			✓	2
5. มีการกำหนดภาระหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อความสำเร็จของชุมชน			✓			1

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ สรุปได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมเกิดจากการระดมความคิด ให้ทุกคนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจให้ประสบการณ์ที่ตนมี ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม ช่วยกันวางแผน แก้ไขปัญหา และรับผิดชอบร่วมกัน ให้ชุมชนเกิดการพัฒนาเป็นไปตามแผนที่มีความหมายที่ชัดเจน โดยการกำหนดหน้าที่และบทบาท เพื่อความสำเร็จของชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

ศูนย์พัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน. (2562) ได้ให้ความหมายของคำว่า นวัตกรรม ไว้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ เรื่องใหม่ อาจเป็นความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ที่ถูกระทำให้เกิดขึ้น อาจเป็นผลิตภัณฑ์ การบริการหรือกระบวนการผลิตใหม่ ที่ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้และความคิด เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ เกิดความแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว จาก แผนแม่บทการจัดการนวัตกรรมปี (2566 – 2570) ได้มีการแบ่งประเภทของนวัตกรรมเพื่อให้เกิดการสร้างมูลค่าใหม่ แบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 คือนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ บริการ ที่นำไปสู่การสร้างคุณค่าให้กับองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการสร้างรายได้ สร้าง

ผลกำไร หรือการลดค่าใช้จ่าย ประการที่ 2 คือ นวัตกรรมเชิงสังคม หมายถึง ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ ในรูปแบบธุรกิจใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการ และความคาดหวังของสังคม ชุมชน ได้ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มคน มีการเสริมสร้างและให้ความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นสังคม สุขัญญา แซ่มซ้อย (2565, น. 10) นวัตกรรมยังเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีมูลค่าใหม่อาจนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งความคิด และรูปแบบต่าง ๆ การสร้างการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ทั้งการเปลี่ยนแปลงพลิกโฉมหรือแบบเริ่มเปลี่ยนแปลงเพื่อเล็กน้อย ทั้งพัฒนาและต่อยอด เพื่อให้ได้สิ่งใหม่เกิดขึ้น นอกจากนั้นแล้ว ซัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2564) นวัตกรรม เป็นการคิดหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน หรือจากการต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว พัฒนาให้มีประสิทธิภาพดีกว่าสิ่งที่เคยมีมาก่อน โดยสามารถประยุกต์หรือดัดแปลงจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันโลกในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรมตั้งแต่ในอดีตได้ดังนี้ นวัตกรรม คือ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม (Gopalakrishnan & Bierly, 1997) เป็นผลจากการใช้ความรู้ในเรื่องตลาดใหม่ และหรือความรู้เชิงเทคนิคใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Lemon & Sahota, 2004) การสร้างผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการที่เป็นของใหม่ (Tushman & Nadler, 1986) เป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้ประกอบการในการสร้างศักยภาพ การแข่งขันในเชิงธุรกิจ และความมั่งคั่ง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หรือจากการสร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งเป็นการพัฒนาขึ้น จากความรู้ใหม่ (Drucker, 1985; 1993) จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ การสร้างสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือเป็นสิ่งที่พัฒนาจากสิ่งที่มีมาก่อนแล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้นอาจเป็นสินค้าและบริการ เพื่อให้สามารถแข่งขันในปัจจุบันที่มีแข่งขันกันอย่างรุนแรง

บทสรุป

การมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยววิถีแห่งนวัตกรรม ผู้วิจัยสรุปได้ประเด็นดังนี้ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและผลประโยชน์ตกอยู่ในชุมชน การมีส่วนร่วมเกิดจากการระดมความคิด ให้ทุกคนร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจให้ประสบการณ์ที่ตนมี ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน แก้ไขปัญหาและรับผิดชอบร่วมกัน ให้ชุมชนเกิดการพัฒนามาเป็นไปตามแผนที่มีความหมายที่ชัดเจน โดยการกำหนดหน้าที่และบทบาท เพื่อความสำเร็จของชุมชน ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม ช่วยกันวางแผนกันตั้งอัตลักษณ์หรือสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน นำมาถ่ายทอดเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สภาพอากาศและภูมิประเทศ เช่น ทะเล น้ำตก ภูเขา หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นนักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและถ้ามีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ และมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่งดงามโดดเด่น นอกจากนั้น ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการพัฒนารวมและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่ดีขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดูแลนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายและความเพลิดเพลิน ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน กระจายรายได้อย่างเท่าเทียม เกิดการจ้างงานภายในชุมชน เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การดึงดูดนักท่องเที่ยวสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง คือการศึกษาถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การที่นักท่องเที่ยวแสดงออกมาในรูปแบบของการกระทำ พฤติกรรม ท่าทาง คำพูด หรือสีหน้า มีความคล้ายคลึงกับอุปนิสัยของตัวนักท่องเที่ยว ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยมี

กระบวนการในการตัดสินใจที่ ภายใต้ปัจจัยส่วนตัว รายได้ ครอบครัว หรือฐานะทางสังคม เมื่อรู้ถึงพฤติกรรมและความต้องการแล้วประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนเองจะสามารถดึงดูดท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างไร จึงจำเป็นต้องสรรสร้างสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือเป็นสิ่งที่พัฒนาจากสิ่งที่มีมาก่อนแล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้นอาจเป็นสินค้าและบริการ เพื่อให้สามารถแข่งขันในปัจจุบันที่มีแข่งขันกันอย่างรุนแรง เกิดเป็นธุรกิจที่มีความโดดเด่นที่ไม่ซ้ำ ดังลักษณะพิเศษเฉพาะท้องถิ่นออกมา เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจที่พักโรงแรม ธุรกิจการนำเที่ยว หรือสถานที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th>.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). รายงานเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). งานวิเคราะห์ตลาดในประเทศกองกฤษฎีการตลาด. สืบค้นจาก <https://tatreviewmagazine.com/>
- กิตติยา มโนธรรมรักษา. (2559). การศึกษาแรงจูงใจและความพึงพอใจมีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ตลาดน้ำอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). ความหมายของนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2564). คิดอย่างไรให้ได้นวัตกรรม. กรุงเทพฯ: มปท.
- ณัฏช กุลิสร์. (2561). อิทธิพลของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(2, พฤษภาคม – สิงหาคม, 2561), 97-114
- ธง คำเกิด. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. (รายงานการวิจัย, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิศูนย์สุพรรณบุรี.)
- ธัญญาลักษณ์ ใจเที่ยง. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ต่อการพัฒนาทักษะเยาวชนไทย 4.0. (รายงานวิจัย, สถาบันคิดพัฒนศิลป์)
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน Sustainable tourism development. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). ราชกิจจานุเบกษา.
- แผนแม่บทการจัดการนวัตกรรมปี 2566 – 2570. สืบค้นจาก <https://www.pttplc.com/uploads/Sustainability/2023/TH/:5-6>
- กมลชนก จันทร์เกต. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. (การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

- รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). รายงานผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนเขตอุตสาหกรรม
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- ศูนย์พัฒนาธุรกิจเพื่อความยั่งยืน. (2562). *นวัตกรรมและความยั่งยืนของธุรกิจ. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://www.setsustainability.com/page/innovation>
- ศุภลักษณ์ อังครางกูร. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา.
- สรณ์สิริ รวีโรจน์วรกุล. (2551). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดปทุมธานี*.
สืบค้นจาก
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/NU.the.2008.175
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2565). การบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์. (2563). แนวคิดว่าด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
แนวคิด คลัสเตอร์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครือข่ายทางสังคม และการจัดการภาคีสาธารณะ) สถาบัน
วิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 21(2), 309
- สุธาวิ กลินอุบล. (2562). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทาง
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 8(2), 32-41.
- อรทัย พระทัต, (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา
ชุมชนป้อมมหากาฬ*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- Chambers, R., Pacey, A., & Thrupp, L. A. (1989). *Farmer first: Farmer innovation and
agricultural research*. London: Longman.
- Drucker, P.F. (1985). The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review*, 68(4), 67-72.
- Echtner, C. M. & Ritchie, J. R. B. (2003). The meaning and measurement of the destination
image. *The Journal of Tourism Studie*, 14(1), 37-48.
- Gopalakrishnan, S. & Damanpour ,F. (1997). A Review of Innovation Research in Economics,
Sociology and Technology Management. *The International Journal of
Management Science*, 25(1),15-28.
- Lemon, M. & Sahota, P. S. (2004). Organizational Culture as a Knowledge Repository for
Increased Innovation Capacity, *Technovation*, 24(6), 483-498.
- World Tourism Organization (WTO). (1993). *Sustainable tourism development: A guide for
local planners*. Madrid: World Tourism Organization.